

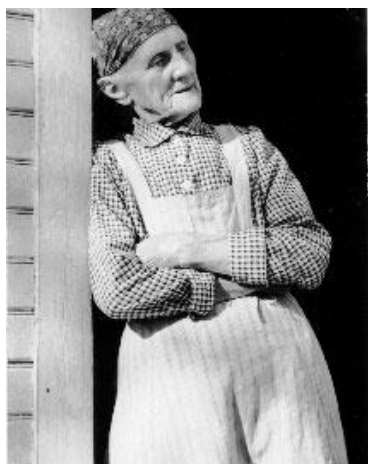
Ruth Ahlén berättar.....

Magnus Ahlén 2017: "En kulen dag i november för över fyrtio år sen satte jag mig ner med min farmor, Ruth Ahlén, för att intervjua henne om hennes liv. Att det skedde just då berodde på att hon snart skulle fylla åttiosex år, och jag ville passa på att fråga ut henne medan hon fortfarande var frisk till både kropp och psyke... Nej, jag tror inte att man blir senil eller dement vid just åttiosex, men det var liksom hög tid.

Det här skedde 1975 och allt sedan dess har papperna legat orörda och olästa. De har följt med i olika flyttar genom livets skiften – aldrig lästa och aldrig helt glömda. Tanken har varit att jag en vacker dag ska gå igenom dem och då försöka tyda mina kråkfötter. Nå, nu är den vackra dagen här och ni är alla välkomna att ta del av en gammal människas högst personliga vittnesmål, angivet för fyrtio år sedan, om stort och smått i livet för mer än hundra år sen sisådär..."



Figur 1 Ruth Ahlén



Figur 2 Anna Kristina Larsson

Ruth Theresia Larsson föddes den 6 december 1889 av Anna Kristina Karlsdotter, som fyllt 30. Fadern, Lars August Larsson, var 29. I storskolan kallades hon Rutten Tresa (trasa) av skolkamraterna, I småskolan, som låg på vägen till Sjölunda, gick Ruth och hennes systrar och så småningom också sonen Hugo. Ruth började skolan i januari 1896 eller 1897 och gick två år i småskolan och fyra år i storskolan. Lärarna, fröken Alma Gäfvert och Benjamin Kellin, var bra men stränga lärare. Ruth var intresserad av matematik. Efter avslutad skolgång läste hon för prästen under vintern 1903-04.

På ett litet ställe vid namn Ås bodde Lars August och Anna Kristina som nygifta och de skulle arva stället. Där föddes Signe. Men de blev "utättna" av syskonen och flyttade därför till Ekeberga i Sörmland, Anna Kristinas familjehem. De bodde på kammaren och hade det eländigt. Där föddes Ester. Då fick de erbjudande från farfadern om ett "halvabruk" med honom på Fallet, vilket de tackade ja till. Då övertog Alfred, Lars August bror, Ås.

Ruth föddes i Arboga landsförsamling, på bondgården Fallet. Fadern och modern hade alltså haft halva jordbruket tillsammans med farfadern. Fadern ville överta gården när farfadern dött, men syskonen gick inte med på det. En symaskinsagent berättade då om Wirsbosjön, och att det fanns gott om fisk där. Då bestämde sig föräldrarna att Lars August skulle åka till Wirsbo. Wirsbo bruk, som ägdes av greve Hermansson, var vid denna tid satt i konkurs och allt var kaos på bruket och därför kunde Lars August inte få ett kontrakt på fiske i sjön.

"Den märkvärdiga resan" 1891. Lars August fick då ett tips om att åka till Wåla, där det också skulle finnas gott om fisk, och prata med patron Gustaf Thorell. Lars August klev av på stationen i Ängelsberg och började gå mot Odensnäs. På vägen dit mötte han patron Thorell, som kom åkande i skjuts. Att det var patron som han mötte visste ju inte Lars August eftersom dennes utseende var honom obekant. När han så kom fram till Odensnäs var följdriktigt inte patron hemma. Lars August fick då sova över hos familjen Thorsson på Västanberg, en bondgård bortåt Dunshammar. Han tog sig dit genom att gå längs med gårdsgårdsstörarna eftersom det var så mycket snö. Nästa dag återvände han till Odensnäs, där han fick träffa patron Thorell, som beslutade att Lars August skulle få börja som fiskare i Åmänningen. Kontraktet skrevs senare och det finns än idag på Sjölunda och det lyder:

"Härmed uppläter och utarrenderar jag för år 1892 till fiskaren Lars August Larsson från Fredshammarsön, Fallet, Arboga socken, det mig i sjön Åmänningen såsom egare till egendomarne Skrifvaregården, Långgårdet, Dunshammar och

Westansjö tillhöriga vatten mot ett arrende af sjuttiofem (75) kronor i penningar, femtio kilo fiske (gädda, gös och aborre), en hektoliter kräftor i augusti månad. Larsson har att iakttaga de lagar och författningar som för fiske är stadgat. Till fiskaren Larsson upplåter jag bostad i mangårdsbyggnaden Nedre Skrifvaregården samt nödig vedbrand allt under arrendetiden. W. Wåla Odensnäs den 18 mars 1892. Gustaf Thorell. Med ofvanstående överenskommelse förklarar jag mig nöjd. Lars August Larsson.”

Familjen bodde först i ett hus i trädgården, mitt emot ”Tottes” hus, som inte fanns då, i ett rum och kök.

Lars August kunde inte fullfölja kontraktet eftersom fisket var alltför dåligt i sjön, vilket innebar att Kalle, en fiskardräng från Arboga, var tvungen att sluta. Därför började Lars August arbeta på den pågående renoveringen av kyrkan och snickrade även på Odensnäs. Som ungar hade han gått en kurs i snickeri i Eskilstuna. Lars August var också med att bygga annexet till Järnvägshotellet, sedermera tobaksaffären. Ulvaklev var under uppbyggnad när familjen så småningom flyttade till Lugnet.

Föräldrarna kom bra överens med Thorells. Gustaf Thorells systerdotter Ester uppskattade både Lars August och Anna Kristina, och därför hade hon frågat: ”Har ni inga bröder så jag kan bli släkt med er?” När så Alfred, Lars Augusts bror, kom på besök uppstod tycke dem emellan.

Ester var ”oäkting” och bodde hos sin mormor, alltså Gustaf Thorells mamma, i gröna huset i Långgärdet. Ester hölls lite utanför, men var inte förskjuten. Mormodern var en liten torr gumma på övre botten. Ester och Alfred kom bra överens i över tjugo år. Ester gjorde rakt ingenting. Hon var något lösaktig men snäll och hon hjälpte gumman. Gustaf Thorell var en uppkomling som gift sig rikt. Slakten ansågs inte riktigt fin. Svärmor bodde på gården och ibland gick hon bakom huset och gav i smyg frukt till... (*oläsligt*). Gustaf Thorell satte sig på tvären när det gällde giftermålet. Ester fick inte åka till Arboga med Alfred för att där se sig om. Då bestämde sig Ester för att smyga iväg, rymma, dit för att se hur det var där, och tog sig via sjövägen till stationen. Gustaf samlade ihop ett uppbåd som tog sig landvägen till stationen och hämtade hem henne.

Det blev ändå ett stort bröllop mellan Ester och Alfred, där Anna Kristina dansade med patron Thorell. Det var tal om byte mellan bröderna, men då sa fru Anna Thorell: ”Stopp, det räcker med en fru på Odensnäs, och det kan jag vara själv!” Bröllopparet flyttade till Arboga. Han söp och hon var lat. Han spelade fiol och spelade kort mitt på blanka vardagen. De fick tre döttrar, Gertrud, Edit och Greta, och en dödfödd son. Ester fick cancer i hela kroppen och kastade sig ner i hemska smärtor på olika madrasser som var utdragna på gårdsplan. Hon dog 1897, eller något år däromkring. Alfred umgicks med sina suparbröder och skaffade sig en hushållerska, med vilken han fick ett barn. Alfred blev skadad i ett slagsmål och dog kring 1910

Lars August var glad, rejäl, ordentlig och omtyckt. Han hade arbetat sig upp från ingenting. Tämligen (?) pratsam och ovanligt häändig. Han var väl optimistisk och lättrogen och blev nog lurad många gånger. Han sålde till exempel gösnät i någon stad men fick aldrig några pengar. Samma sak med höns på senare tid och med linfröolja också. Han hade sina idéer och svarade bland annat på en annons på en gård för att bli storbonde, men av det blev inget. Anna Kristina var mer pessimistisk och bromsande. Hon var duktig och arbetsam och hade fötterna på jorden. Hon hade varit i Stockholm och hade lite mer kunskap om stora världen.

Efter några år flyttade familjen alltså till Lugnet. Det var en liten stuga (*trol. lägenhet, anm 2017*) på ett rum och ett stort kök. En skräddare hölls i maten under en tid. Brandsson (?) skrämde Ruth som sprang upp på vinden, där hon gömde sig och somnade. ”Hattgumman” kom och sålde dam- och barnhattar, tillsammans med blommor och gummiband till hattarna. Systrarna fick varsin halmhatt med band. Anna Kristina skulle stryka banden och sa till Ruth att springa in och se om järnet var varmt. Ruth kom då ut med järnet och de två tanterna skrattade och då sprang Ruth upp på vinden och somnade, så de måste leta länge efter henne.

Under den här tiden flyttade Anna Kristinas bästa väninna till Skrivargården, efter att Nordkvists hade flyttat. Hon hette Hilma Johansson och mannen var grovarbetare, alternativt skogsarbetare, från Färnbo.

De var vänner med Lars August och Anna Kristina hela livet. Hilma blev snart änka. Hon flyttade efter till Lugnet och senare till gamla mejeriet, när familjen Larsson flyttade dit.

Det fanns en handelsbod nedanför Ulvaklev, vilket var samhällets enda handelsbod.

Oljeön, tog hem råolja. Stora bassänger med olja ute i sjön. Det var ett av de äldsta raffinaderierna och där gjordes fotogen. De familjer som bodde och arbetade på Oljeön hette Sörbom, Åkervall, Petterson och Ohlsson, som var förman.

Lars August och Anna Kristina hade ingen politisk inriktning från början, men så småningom blev båda godtemplare, vilket innebar många möten i Lugnet. Då träffades man och sjöng och lekte lekar. Lars August var med i musiken i logen Stjärnan i Wåla, där han spelade althorn. Anna Kristina hade inget val (?). Hon satt ute på udden och såg ångbåten och grät. Som medlem i Logen deltog Lars August i utflykter med ångbåten, men Anna Kristina kunde inte följa med på grund av döttrarna Signe (f. i juni -86), Ester (f. i maj -87) och Ruth. Lars August och Anna Kristina var nöjda och förnöjda med att de fått arbete. Efter sin mor fick Anna Kristina ett arv på 3000 kr, som de knaprade på. Lars August blev så småningom liberal, vilket han ansåg var förmer än att vara arbetare. Läraren Kellin, som var högerman, ville att Ruth skulle få utbilda sig till lärarinna. Han utövade ett visst inflytande på Lars August. Även bönderna i Ombenning, som var bondeförbundare och som hjälpte till med grunden till bygget av Sjolunda, utövade ett visst inflytande på honom. När så småningom mågen John kom in i bilden, blev han socialdemokrat. Han röstade på dem i alla fall. Att han arbetade på sågen bidrog nog också till det. Men då var han gammal och gick därför inte med i den socialdemokratiska föreningen.

Ruth fick nässelfeber, som gav utslag som kliade. Mina Sörbom från Oljeön sa att man som bot skulle plocka älvnäver, som man skulle koka och sen tvätta hela kroppen med – vilket också hjälpte! Ruth låg då ensam i kammarsoffan. Hyra betalades till Thorell.

Sedan flyttade familjen till gamla mejeriet (Holken). Där började Anna Kristina baka för försäljning. Fina Börjesson, som varit anställd på bageri, var den som kom på idén och hon deltog också. Det fanns en stor bakugn i Holken, men den gick inte att använda så de fick använda en vanlig liten ugn. Det hela bar sig inte utan Anna Kristina, som hade lärt sig att sy som flicka, började istället åka runt i bygden med sin symaskin och sin strykugn, för att ta uppdrag som sömmerska och strykerska. Som gift på Odensnäs hade hon bland annat sytt åt gamla fru Thorell. Sen hade hon fortsatt på Lugnet att sy åt folk så mycket hon hann med.

Under Holken-tiden började Ruth skolan. Systrarna hade redan börjat, vilket gav Ruth både sällskap och stöd. Föräldrarna följde inte med, ty det var inte brukligt. Fröken G var en liten, tjock gumma med håret uppsatt i svinrygg. Hon umgicks på ”högre ort” eftersom hon var lärarinna. Fina lärde Ruth att dansa vals vid åttaårsåldern, vilket har varit Ruths stora ”synd” – att dansa! Lars August och Anna Kristina var duktiga att dansa.

Lägenheten i Holken var på två rum och kök. I våningen ovanför bodde Lundström, skrivare på oljefabriken, tillsammans med hustrun Anna, som såg bra ut, och en dotter, Hildur. De flyttade sen till Örebro. Anna Kristina och Lars August umgicks med en mejerska (en kvinna som jobbar på mejeri) som arbetade i nya mejeriet.

Familjen bodde några år i gamla mejeriet, men flyttade sen till Sjönäs, övre botten. Lägenheten bestod av ett rum och kök. Familjen Johansson ägde huset. De hade tre rum och kök. Ruths familj fick det alltså mindre efter flytten, men det var för osunt i Holken. Där hade vattnet frusit i hinkarna under vintrarna, så det gällde att ta vara på de möjligheter som gavs. Ruth var nu ungefär nio år. Signe var född först och därför mest omtyckt av föräldrarna - men det var kanske bara inbillning.

Under tiden byggdes järnvägen Ängelsberg – Vansbro. Sen tidigare fanns linjen Norberg – Tillberga. Under järnvägsbygget sprängdes det, och man stängde plötsligt fönsterluckorna så det blev mörkt. Det var fullt med rallare som söp och slogs och familjen bodde mitt i röran. Det var två baracker med rallare. Somliga var riktiga jättar. Därför sommaren i Arboga (?). På nedre botten hade Sofia Johansson kaffeförsäljning till

rallarna. Hon kokade jämnt på sumpen. Vanlig mat var stekt potatis och falukorv, köttsoffa med pepparrotskött efter. Köttsoffa med klimp utan skorpsmulor, ägg, vätska, mandelessens. Gott.

En gång kom Ester springandes hem medan hon ropade: ”Kungen kommer!”. Det var cirkusvagnar som kom på järnvägen.

Lars August var med och laftade slippers, vilket innebär att man hugger skårer för rälsen. Han var då ute på linjen och kom så till Sjolunda-udden och förälskade sig i den och kände att här ville han bo. Han gjorde efterforskningar och fann att en bonde i Ombenning, Albert Thorngren, ägde udden som var obebodd och nu alltså avskuren av banan. Anna Kristina var också angelägen. Litade på Lars August (?). Det fanns en mjölnare Rydman, som var lite sakkunnig i affärer. Lars August och Albert Thorngren skulle mötas hos Rydman för att skriva kontrakt. När Lars August kom dit var Albert Thorngren redan där. Rydman hade hunnit fylla Thorngren med brännvin och redan lurat av honom udden. Lars August blev ledsen och besviken. I dörren, på väg ut, mötte han storbonden Engstrand från Ennora, som såg Lars Augusts förtvivlan och som då frågade vad som stod på. Engstrand erbjöd då på stående fot att ”Lars August kan få köpa vilken udde han vill av mig”. Men Lars August ville ha just den här udden. När Rydman avverkat all skog på udden, fick Lars August köpa den för det ursprungliga priset: 1000 kronor.

Rydman var en skurk och riktigt gniden. Rydman var far till Röda Korsaren Sven Rydman. Rydmans hade tre döttrar och umgicks helst i ”noblessen”. De bodde där Axelssons bor nu (*alltså strax ovanför Holken, på andra sidan vägen, anm. 2017*). Flickorna lekte tillsammans, och de hade en lekstuga med en riktig spis. Under Holken-tiden kom fru Rydman ner för att köpa bröd. Vid ett tillfälle stod dörren till sovrummet, där Lars August låg i sängen, på glänt. Lars August var nyrakad och det stora skägget var borta, vilket fick fru Rydman att tro att Anna Kristina hade en främmande karl i sängen!

Larssons köpte alltså udden kring 1900, och betalade med det sista av Anna Kristinas arv. Lars August började bygga och fick hjälp med körningar och med själva grunden. Ruth var med och höll i borren när Lars August borrhade. Han slog med släggan och Ruth vred borren. Sedan stoppades dynamit i hålet och så stubintråd. Det var massor av sten. Folk tyckte att det var för mycket sten. Systrarna ville inte hålla på med sådant här arbete, utan hellre ägna sig åt handarbete och liknande. Lars August köpte slaggsten från bruket för att använda till grunden. Man schaktade för att få plats med undervåningen. Bjälkarna köptes från Wåla-sågen och de flottades över. Man gjorde några rum i taget. När familjen flyttade in fanns bara ett rum och kök. Man gick ut och in på en landgång. Det var primitivt, men så småningom var hela stommen och taket klart. Taket kläddes med gammalt tjärpapp från rallarbarackerna. Det skars i fyrkanter så det såg ut som skiffer. Lars August tyckte att det blivit för lågt i tak på övervåningen, så han höjde taket på något konstigt sätt i kamrarna, jämfört med köket. Familjen flyttade in 1901.

1904 köptes egendomen på andra sidan banan, också av Albert Thorngren, och den bestod av 10 tunnland öppen jord och 40 tunnland hagmark. För detta skulle de betala 4000 kronor, men först gällde det att få fram handpenningen på 100 kronor. Lars August hade inte det, utan undrade var han skulle kunna låna till handpenningen. Då tog Anna Kristina fram 100 kronor, som hon sparat ihop i hemlighet genom att sy.

Familjen skulle börja med jordbruk och köpte första kon i Norberg. Hon var av vitbrokig ras och hette Lycka. Man åkte hästskjuts, som lånats i Ombenning, och hämtade henne. Det fanns ingen ladugård, men på ett gårde stod en lada som användes. Lycka födde en kalv (kviga), som föråt sig på klöver, fick kolik och dog. Man köpte fler kor undan för undan och som flest hade man fyra stycken. Familjen fick bära mjölk till stationen och Lars August bar mjölk till sågen. 9 öre/liter. Ruth fick bära på lördagskvällarna också. Hon måste sedan gömma dem (?) i någon buske för att kunna gå och dansa på ångbåtsbryggan eller till Melkvists hage eller gå till logens basar med skjutbana, kaffeservering, fiskdamm och dans. Ruth tyckte mycket om att dansa, vilket man fick göra efter att man läst färdigt. Ruth läste i Kaplansgården (sockenstugan) för prosten Hellman. Han var snäll och i fickorna hade han socker som han tog upp och sög på. Vid konfirmationen hade flickorna långa, svarta klänningar som knäpptes högt upp i halsen. Både kjol och blus var fodrade, så

det blev varmt. Man hade fläta på ryggen tills man gick fram. Då fick man sätta upp håret och då ansågs man vuxen, fast man bara var fjorton år. Efter konfirmationen var Ruth hemma och hjälpte till. Ester och Signe hade platser. Signe var barnflicka hos Otto Nilsson i Ombenning. Hon bodde där och tog hand om dottern Edla. Ester var jungfru på Järnvägshotellet. Fröken Eriksson (?). Bodde där (?). Signe blev sedan barnjungfru hos kronofogde Lange på Furutorp, där hon arbetade fram till dess hon gifte sig. Ester blev så småningom ensam jungfru (på stora ställen hade man två jungfrur och på mindre bara en) hos stationsskrivare Herman Wellin och hans hustru Lotten.

Ruth tog upp säden (havre), efter att Lars August slagit med lien. Hon tog upp stråna och med ett band gjorde hon en kärve, och fyra kärvar sattes ihop till en ”gubbe”. Alla gubbarna låg sen i en lång sträng och kördes in på logen med hjälp av häst och vagn. Lars August slog också gräs, även om maskin ibland lånades in, varefter man tillsammans satte upp hässjor. Då lånade man häst för att räfsa ihop. På mindre ställen bar man ofta det slagna på hävlar (långa stänger). Då gällde det att gå i otakt så det inte skulle säcka ner och orsaka ryck, som skulle ta för mycket på armar och axlar.

1907 började Ruth arbeta på serveringen på stationen. Hon sålde kaffe, cigaretter, karameller och saft till morgon-, middags- och kvällstågen. Hon gick hem till Sjölunda mellan tågen. Tjock, frodig och rödbrusig (?). Ruth fick 25 kr/mån i lön, varav hon betalade 10 kronor för maten i Sjölunda. Signe fick vatten i lungsäcken, så hon flyttade hem och hjälpte till i hemmet. Av Ruth fick Signe 5 kr/mån för att hon var hemma och hjälpte till istället för Ruth. Av sin månadslön fick Ruth alltså kvar 10 kronor för egen del. Ruth fick hålla kontroll på sin försäljning. Cigaretter hämtade hon på station i paket om 12:50/st. Kaffet hämtade hon i en stor panna hos Wellin, som kokat det. På kvällen fick hon bära tillbaka pannan, då Wellin skulle koka på sumpen. Ruth anställdes av Wellin i och med att ett rum (tidigare väntsal) inreddes till café med 2, 3 bord. Lock (?) att sätta över när det var stängningsdags.



Figur 3 John Ahlén

I början av 1908 kom Ruth till Emma Gustafsson som vikarie i hennes matservering i branska (?) villan. Järnvägare och ungarlar åt där, bland andra Karl Johan Ahlén, kallad John. John hade kommit till Ängelsberg i början av 1907 som lokeldare och bodde uppe på Lugnet. Carlo Strandberg och John delade rum. John var tystlåten. Ungdomarna träffades på station och åkte kälke i Lugnet-backen. John och Ruth åkte tillsammans och Pelle Gustavsson sa till John: ”Nu kan du följa Ruth hem, hon som har så långt att gå”. John följde med till järnvägsövergången. Det var lite stelt och inte så lätt. Ruth tyckte att John var en så präktig pojke. De hade tämligen lika åsikter. De började sällskapa, men det var inte intimt som nu. De träffades lite då och då, och varje gång följde John med Ruth hem på kvällen. De var aldrig uppe i Johns rum. John fick förflyttning till Västerås under något år. Ruth hälsade på John en gång där, och det var hennes första besök i staden. Ruth sov hos Johns mormor och morfar, medan han själv bodde på annat håll. De var ute och tittade i affärerna. John gav Ruth en vit boa i present. De skrev annons. Kolbäck något år. De förlovade sig under julen 1910. John ville ha ordentligt med pengar innan giftermålet så de inte skulle behöva sätta sig i skuld. Ruth bodde

hemma hela tiden innan bröllopet.

Lars August avyttrade delar av egendomen, avvecklade jordbruket och började arbeta på sågen i Ängelsberg. Ruth sydde, handlade och stökade lite. Anna Kristina sydde korsstyggn på kuddar, stolar och bonader (svanen, Gripsholm, Kalmar slott, engelskt landskap osv.). Stolarna (?) till Ruth när hon fyllde femtio och Anna Kristina åttio.

Det passade sig inte att Ruth skulle säga när bröllopet skulle stå, och John var tystlåten, så det var lite svårt att veta när det hela skulle bli av. Anna Kristina tyckte att John gick för länge och drog. John och Lars August var inte förtroliga med varandra, utan tilltalade varandra med efternamn. Men John kallade Anna Kristina för ”morsan”.

När de till slut gifte sig bodde John i Västerås, där han fått tag på en lägenhet, och dessutom hade han sparat ihop 2000 kronor. Bröllopet hölls vid påsken 1916. De bodde alltså i Västerås, men Ruth åkte ofta hem till Ängelsberg, nu när hon hade tillgång till fribiljett. Första gången var redan på våren samma år. Lars August rodde Ruth över sjön, och för första gången såg Ruth hur vackert det var i Ängelsberg. Ruth vantrivdes i Västerås, där hon inte hade några bekanta och dessutom var hon ovan vid stadsliv. Men Ruth och John kom bra överens. Johns bror hade turer (?) och kom på besök någon gång i månaden, och för Ruth var det lite bekymmersamt att då servera middag.

De bodde i Västerås i ett och ett halvt år, tills en lokaldarplats blev ledig i Ängelsberg, dit de återvände i oktober 1917 ((!) Revolutionen, min anm.) (*obs. föregående anm. från 1975. Anm. 2017*). Fortfarande ransonering.

Bröllopet hade firats på Sjölunda. Esters bröllop 1907, och Signes 1908, hade hållits i godtemplarlokalen. Ester flyttade till Öregrund och Signe till vaktmästarbostaden ovanpå godtemplarlokalen. Signe dog i barnsäng i Sjölunda 1908. Hennes dotter, Dora, bodde hos Anna Kristina och Lars August till dess hon var fyra år, då hon drabbades av en tumör på hjärnan och dog, 1912. Det var en svår dödskamp med nervryckningar och man var tvungen att hålla i flickan, som måste kämpa en hel dag.

När det gällde hushållsbestyr var Ruth tvungen att bjuda till efter bröllopet. Hon hade aldrig varit ute och fått lära sig något om det, och med ransoneringskort på allting var det extra svårt. Inför flytten tillbaka till Ängelsberg åkte Anna Kristina till Västerås för att hjälpa till med packningen, och de hade en flyttfinka till sitt förfogande.

Ruth och John flyttade in i Bostäderna, i den nedersta längan, i den tredje lägenheten från höger. Det fanns två längor med sju lägenheter i varje. De flesta lägenheter var på ett rum och kök, som den som Ruth och John flyttade in i, och några få var på två rum och kök. Här föddes sonen Hugo 1920.

Ruth hade gått ur logen någon gång mellan 1910-16. Sigrid Johansson och Ruth brukade ha sällskap dit. En gång när de kom dit och höll på att hänga av sig i kapprummet, stod dörren till köket på glänt och därinne sas det något försmädligt om Sigrid och Ruth, så de blev stötta och gick ur logen. Sigrid var mest stött.

I november 1925 flyttade familjen från Bostäderna till Sjövillans övre lägenhet om två rum och kök. Till den nedre lägenheten, som också blivit ledig, flyttade Emil och Anna Johansson. Det var lite fuktigt i Sjövillan. I Bostäderna hade funnits rinnande vatten och avlopp och torrdass i källaren, gemensam för två lägenheter. I Sjövillan låg torrdasset på gården. Man fick köpa ved till spis och kakelugn av bönderna.

Hugo började skolan hos den nya lärarinnan Lisa Gelin. För att komma till skolan fick Hugo gå förbi stationen och förbi Holken och hela vägen. Det var lång väg. Sina kamrater hade han kvar uppe i bostäderna.

Familjen hade VLT i alla år. Man köpte också lösnummer av Allers och Allt För Alla, bland annat för korsordens skull. Man vann 50 kronor en gång i AFA. Prenumererade också på Socialdemokraten, en daglig tidning med bland annat lätta tävlingar för barn. Hugo löste uppgifterna och fick två kronor i pris nästan varje vecka (?).

Anna Kristina och Lars August började bli gamla och ville att Ruth och familjen skulle flytta till Sjölunda. John tyckte att det var lite långt att från Sjölunda gå till och från arbetet. Han lade då in en ansökan om dressin, men fick avslag.

En gång var Hugo försvunnen och föräldrarna letade överallt. De var rädda att han hade ramlat i sjön och tittade extra noga runt klappbryggan.

Så här gick tvätten till: Först tvättade man för hand i en ”tvättbutt” med en tvättbräda. Sen använde man sig av ett stort träkar med säckskynken, i vilka textilierna slogs in, efter att de hårdast smutsade partierna fått



Figur 4 Anna Kristina vid tvättbaljan

såpa på sig, varefter allt lades ner i karet undan för undan, i vars botten tomma literbuteljer låg. Sedan hälldes varmt vatten över alltihopa. Under tiden värmdes en gryta med lut upp. När den kokade, tappades det varma vattnet i karet ur (därför låg det tombuteljer i botten så kläderna inte skulle täppa till hålet). Det varma vattnet, som nu var lite halare, blandades med lut och värmdes i grytan. Sedan skiftade man två lutvatten, varefter lutgrytans vatten kokade upp. Det gjordes ungefär tio gånger. Sedan östes de bägge vattnen över och det hela fick stå över natten. Nästa morgon kokade man upp en gryta med rent vatten, tappade av luten och slog på kokvattnet, varefter man sköljde textilierna och klappade allt på en klappstol upprepade gånger så allt lut gick ut. (*Fattar inte själv hur det hela gick till, anm. 2017*)

Ruth och John lämnade alltid tvätten till Anna Kristina, som tagit på sig den som sin uppgift, även när familjen flyttat till Sjölunda. Anna Kristina trodde inte riktigt att Ruth kunde klara av det. Anna Kristina var flink, medan Ruth var senfärdig. När Anna Kristina var 89 år, och det skulle tvättas efter Lars August som dött, sa John, som annars var tystlåten, att nu måste Ruth få ta tvätten så hon lär sig. Så i fortsättningen tvättade Ruth och John tillsammans på det gamla sättet. När John sen blev sjuk, skickade Ruth bort tvätten.

Kvinnorna var klädda i långa kjolar, underkjolar, linnen, livstycken, byxor. Livstyckena var hemsydd. På vintern bar man ett par underkjolar. På själva kjolen syddes ett ”plysband”, ett slags förstärkning eftersom kjolarna nästan släpade i backen. Som liten flicka hade man korta kjolar, och som vuxen kvinna hade man långa kjolar med hög hals. Det var ylle på vintern och bomull på sommaren.



Figur 5 Sjölunda

I mars 1929 flyttade Ruth, John och Hugo till Sjölunda. Bonden Falk i Ennora och hans häst körde flyttlasset över isen. Man flyttade in i mellanlägenheten, där föräldrarna hittills hade bott. De flyttade nu upp i övre lägenheten, men trappan var så dryg att de istället flyttade ner i den nedersta lägenheten. Men de behöll den övre lägenheten som en slags ”finvåning”.

Det har bott olika hyresgäster i omgångar i huset från och med tiden när Ruth fortfarande bodde hemma. En familj Eriksson hyrde mellanvåningen under två, tre år, då Ruth arbetade på stationen, De kom från Dalarna och han hade anställning vid sågen. Familjen bestod av en gammal mormor, två barn och två makar. De var snälla. ”God natt sa fan, när han damp ner i vattsån (där man vattnar hästarna).” Ett gammalt uttryck. Innan Erikssons hade Anna och August Jansson hyrt den nedre lägenheten. De hade två barn, Efraim och Ellen, där Ellen var ett år yngre än Ruth och Efraim. De hade också en ko i ladan och en gris. En kväll när de skulle sköta om i ladan, hoppade grisen och för så den bröt benet och man måste ställa till med slakt. Ungarna var glada att nu skulle det bli färsk mat. Det här skedde på sensommaren och August Jansson var slaktarkunnig. Han tog en kniv och stack grisen så blodet rann ut. Av det gjordes god blodkorv. August Jansson arbetade också på sågen. Den och gamla hyttan var de största arbetsplatserna. I hyttan tittade barnen på när man slog ut det heta järnet. Man spettade i något murat (?) och så flöt järnet ut i formar och det var mörkt, så det heta järnet lyste som stjärnor. Familjen Jansson bodde på Sjölunda i två, tre år, för att sen flytta till Ängelsberg. Dessa två familjer var de enda som bodde året om.

1909 kom familjen Swartlings som sommargäster till Sjölunda och skulle göra så fram till 1914 (deras jungfrur hade något kortare kjolar). Pappan, Hugo Swartling, kallades kaptan (blev senare major) och var högste man inom SWB (Stockholm-Wästerås-Bergslagens järnvägar). Det var fem barn i familjen. Elsa, som var noga med att kallas fröken och som blev läkare i Alingsås. Lars, som var kommande (*oläsligt*) i Gävle-Dala Järnvägar. Henrik och Gösta gick den juridiska banan. Swartlings hade tidigare sommarbott i någon av flyglarna på bruket, men det hade blivit för trångt. Därför hyrde nu Swartlings, vars hushåll mot slutet bestod av sju personer, hela Sjölunda. För att själv ha någonstans att bo med familjen byggde Lars August det röda huset (lillstugan) på tre veckor 1909. Swartling betalade 250 kronor i hyra för hela huset hela sommaren. En speciell flyttvagn kom direkt från Stockholm på järnvägen till Sjölunda. Stationskarlar följde med och bar in allt, bland annat ett piano - varje sommar. Inget umgänge.

Sommaren 1915 hyrde Ragnar och Tyra Blomkvist Sjölunda. Han var direktör vid Stockholms Spårvägar och hon var oäkta ättling till Oscar II.

Både Swartlings och Blomkvists jungfrur umgicks med familjen Larsson, och då framför allt med Ruth, som var i samma ålder. De gick till exempel på dans tillsammans.

Här nedan följer ett stycke som är svårttytt till sitt innehåll och som jag redovisar kråkfot för kråkfot:

En prästfamilj efter att Ruth och John gift sig. 1916 var faster Wallinder, Johanna (Hanna) gift med predikant Petrus. Var med på bröllopet. Petrus festade så väldigt att de skiljde sig. Petrus söp uppe i Fagersta. Petrus först predikant i frikyrkan, sedan försäkringsagent och suput. Inga barn. Pettersson mellan l. Lars August och Anna Kristina flyttade ner 1920. Pettersson hyrde året om. Reparationsverkstad nere i gamla mejeriet. Reparationer i allmänhet. En hjälpare, Drömstedt. Två flickor, döttrarna Jenny, gift med Dahlberg, och Aina. Det var något kuckel mellan Aina och Drömstedt. Pettersson bodde två, tre år. Stal potatis i källaren. Lars August slog träplugg i potatisarna för att visa att han uppmärksammat det hela. Sedan tog de inte mera. Sedan mågen Dahlberg, expedit i brukshandeln, övre lägenheten.

Familjen Ahlén flyttade alltså till Sjölunda 1929 och då hade man två separata hushåll. En dag i maj 1929 var det mycket snö och Hugo fick pulsa hela vägen genom hagen till skolan. När han kom fram visade det sig att skolan var inställd på grund av det myckna snöandet.

Ruth och John började köpa möbler 1915. På väg till Öregrund besökte Anna Kristina en antikaffär i Stockholm, i akt och mening att köpa en ficklampa. Hon började då prata med ägarinnan, fru Lööv, som rekommenderade en gammal soffa. Lööv ville ha 50 kronor för den och Anna Kristina lovade att titta på den på väg tillbaka från Öregrund. Anna Kristina köpte soffan för hon var intresserad av saker. Sedan köpte Anna Kristina och Lars August följande möbler av Lööv: bokskåpet, skänken i mellanrummet på övervåningen, ekmöbeln och sex stolar. Detta tyckte Anna Kristina att Ruth och John skulle köpa till sitt bo. Det här köptes 1915, då det var meningen att bröllopet skulle stå, men någonting kom emellan. Ruth och John beställde matbord och skrivbord i samma stil hos en snickare i Västerås. Matbordet kostade 90 kronor och skrivbordet 70 kronor. Imprealsängen, en spegelbyrå, fyra stolar och en lavoar köptes i en affär i Västerås. Till köket införskaffades kökssoffan och skänken, som står i hörnet i Långgårdet (krm)(?) plus fyra köksstolar. En divan såldes till Lundbergs, som flyttade in i Sjövillan efter familjen Ahlén. Den blev så full av vägglöss att den måste slängas i sjön.

När Anna Kristina och Lars August var ganska så nyinflyttade på Sjölunda ropade de in ett stort skåp på auktion för 70 kronor. De lät renovera det för 90 kronor i Arboga, varefter det fick sin plats inne i kammaren. En dag kom fru Lange från Furutorp (där Signe var barnjungfru) på besök. Hon fick se skåpet och tyckte att det skulle passa utmärkt på Skrivargården. Hon berättade om skåpet på Skrivargården, men Anna Kristina ville inte sälja. När så Anna Kristina var uppe i Norberg vid ett tillfälle, kom det karlar från Skrivargården och hämtade skåpet. Lars August var hemma, men han sa inte ifrån. Skrivargården betalade 250 kronor för skåpet, vilket betalades ut i poster om 50 kronor åt gången under en lång tid.

Scenstolar och barnkammarmöbler (vita byrån under TV:n och vita stolar med rutiga sitsar) är från Ernst Rolf. En matta, som Ernst Rolf köpt men blivit lurad på vad gäller äktheten och han därför ville slänga, togs

om hand av fru Johansson, mor till Ernst. Ernst Rolf köpte också två fina schalar, varav han gav den ena till Tutta och den andra till sin mor. Någon eller kanske båda köptes så småningom av Ruth, minsann.

Text: Magnus Ahlén

Bilder: Familjen Ahlén

Redigering: Hans Philip

Augusti 2017